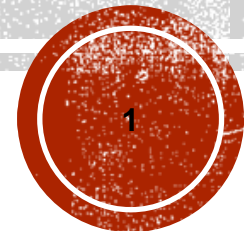

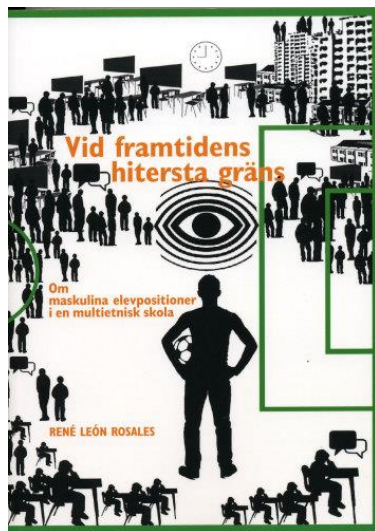
JÄMLIKHET OCH MÅNGFALD — EN VÄRLD MED MER ÄN BARA KÖN

René León Rosales, fil. dr i etnologi
Mångkulturellt centrum, IMER-förbundet
rene.leon.rosales@mkcentrum.se
2022-06-09

PUBLIKATIONER

Vid framtidens hitersta gräns – om maskulina elevpositioner i en multietnisk skola (2010)

Om ras och vithet I det samtida Sverige (2012)

»När betongen rätar sin rygg» – Ortenrörelsen och folkbildningens renässans (2019)

René León Rosales, fil. dr i etnologi. *Segregation, barn och ungdomars identitetsformering, skola, lärandeprocesser, genus, klass och etnicitet.*

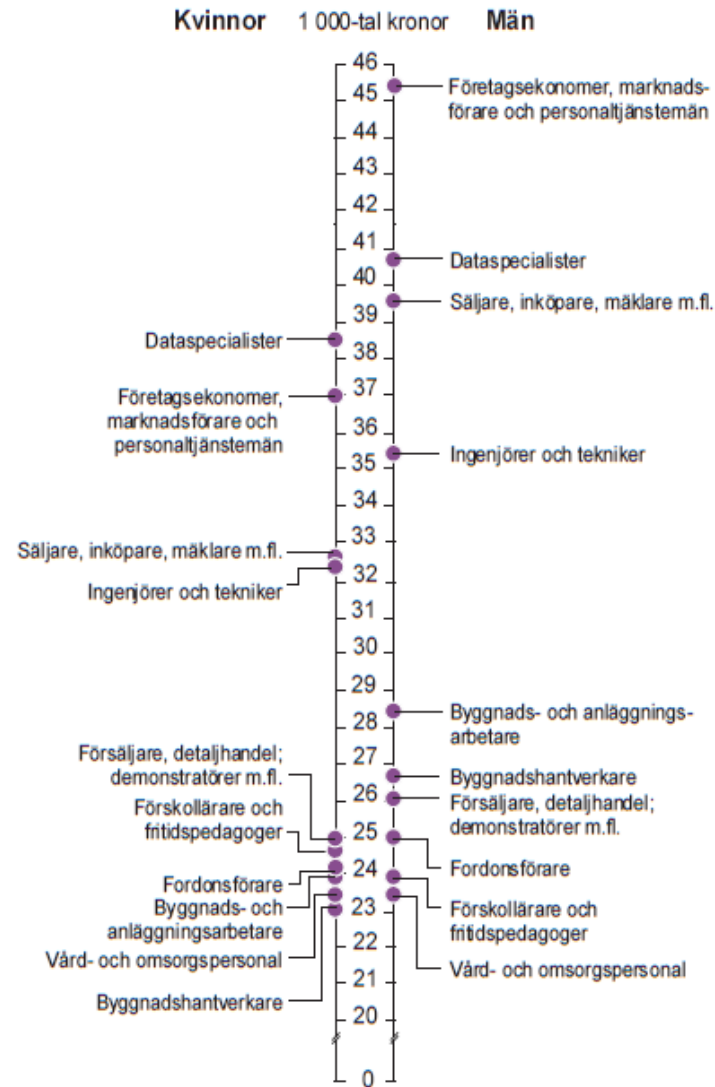

MEDELLÖNEN FÖR 10 VANLIGASTE YRKEN – MÄN OCH KVINNOR

Medellön i de tio största yrkesgrupperna 2012

Månadslön i 1 000-tal kronor

Källa: SCB På tal om kvinnor och män - LATHUND OM JÄMSTÄLLDHET 2014

Medellön i de tio största yrkesgrupperna år 2018

Månadslön

Källa: SCB (2020). På tal om kvinnor och män - LATHUND OM JÄMSTÄLLDHET 2020

Historien om Anna och Elisabeth

(Edling & Liljeros 2016, s. 31)

- Betydelsen av föräldrarnas sociala positioner och bakgrunder, t ex utbildningsbakgrund
- Betydelsen av livsval, t ex: utbildningsval, som är ofta betingande av klass, kön, etnicitet.
- Betydelsen av normer i sociala relationer: att kunna "föra sig" i olika sammanhang, att känna sig "hemma" i olika sociala sammanhang, att få tillträde till vissa rum.
- *Den ackumulerade effekten* av dessa normer

SYNLIGGÖR ATT:

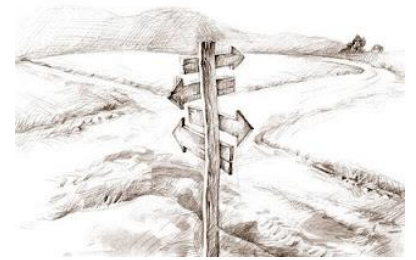
- Individuella livsbanor är strukturellt villkorade.
- *Normer* är aktiva i de olika val vi gör i våra liv
- Normer är aktiva i vardagen, villkorar sociala relationer och därmed maktfördelning i samhället.
- Många av dessa processer är del av skiktningmekanismer i samhället

MAKTORDNINGAR SOM EFFEKTER AV NORMER

- **Maktstrukturer reproduceras bortom "intention"**
 - En maktordning kan ge privilegier åt en grupp utan att de flesta i denna grupp "vill det".
- **Det är då skillnad mellan *intention, medvetenhet, övertygelse och normer, strukturer, effekter.***
 - Om vi ska förstå maktrelationer mellan könen i samhället kan vi inte nöja oss med att undersöka intentioner. Vi måste också undersöka normer och strukturer, samt hur *institutioner* är med om att upprätthålla maktstrukturen.
- **Detsamma gäller andra maktstrukturer, t ex det som kallas rasism**

INTERSEKTIONALITET

- Begreppet myntades av svarta feminister i USA på 1990-talet såsom Patricia Hill Collins och Kimberlé Crenshaw (som även bidrog till att utveckla kritisk rasteori) som en kritik av både genusforskningens syn på kvinnor som "bara" kvinnor och på en genusblind forskning om rasism.
- Det handlade om en kritik mot:
 - Etnocentrismen (Väst och vita som det självklara centrum) och universalismen
 - Stigmatiseringen och osynliggörandet av minoritetskvinnor

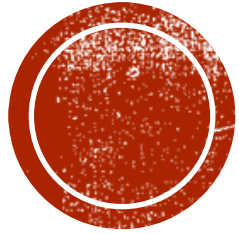
<https://www.youtube.com/watch?v=akOe5-UsQ2o>
<https://www.youtube.com/watch?v=-DW4HLgYP1A>

ETT INTERSEKTIONELLT PERSPEKTIV...

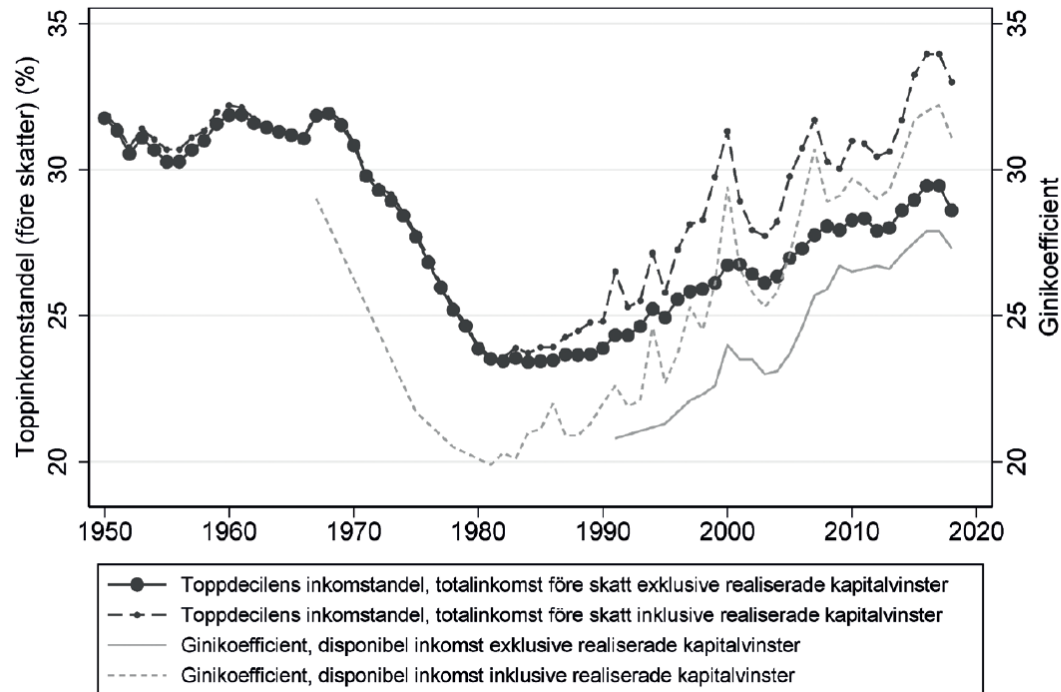
- Undviker att rangordna och "addera" olika kategorier - har i stället fokus på hur normer och maktordningars **ömsesidiga samverkan** i specifika situationer/sammanhang, när det gäller t ex kön/sexualitet, etnicitet/ras, klass, plats, funktionsnedsättning med mera
- Undviker att reproducera och normalisera de gränser som finns mellan olika kategorier (koppling till normkritik).
- Är medveten om att det alltid finns hierarkier inom varje kategori = kategorier är inte homogena

SEGREGATION OCH DEN RASIFIERADE STADEN SOM INTERSEKTIONELL JÄMLIKHETSUTMANING

PERSPEKTIV PÅ DEN EKONOMISKA OJÄMLIKHETEN I SVERIGE

Figur 1
Inkomstjämligheten
i Sverige (Gini och
toppinkomstandelar)

Några slutsatser:

- Sverige fortfarande är ett av världens ekonomiskt jämligaste länder
- Inkomstjämligheten i Sverige har ökat under decennierna sedan 1980-talet. Denna ökning är inte specifik för Sverige, men den har varit större i Sverige än i andra länder.

SCB. INKOMSTRAPPORT 2017 – INDIVIDER OCH HUSHÅLL, S. 28

Tabell 5.

Disponibel inkomst per k.e. efter deciler och percentil 100, medelvärden i tkr i 2017 års priser, samt andel av inkomstsumma i procent

Equivalised disposable income, mean values SEK thousands in 2017-year prices, and income shares (%) by deciles and percentile 100

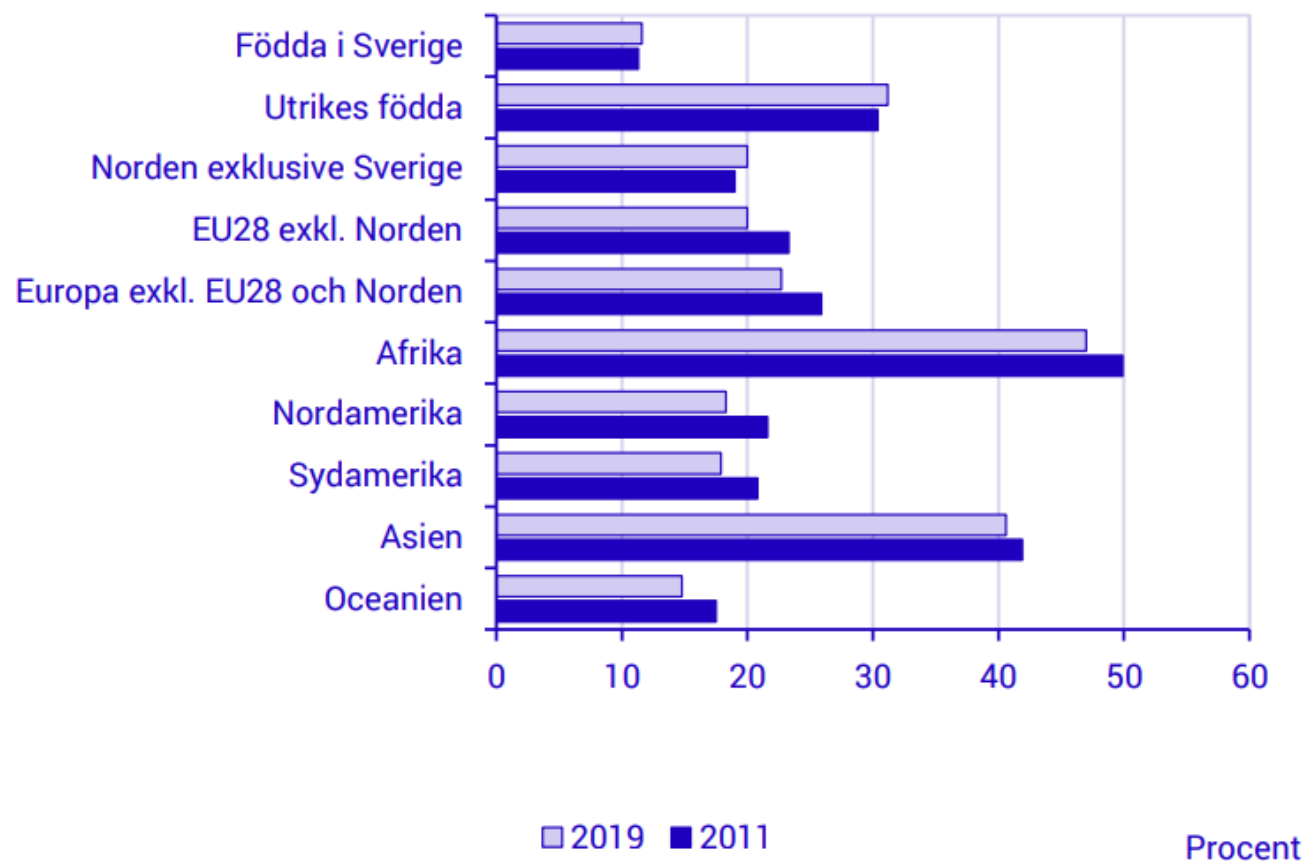
Inkomstgrupp	Medelvärde			Utveckling 2017/1991	Andel av inkomstsumma (%)		
	1991	2000	2017		1991	2000	2017
Decil 1	75,3	71,7	96,1	27,7	4,4	3,7	3,2
Decil 2	108,3	110,3	149,0	37,7	6,4	5,7	5,0
Decil 3	122,6	125,8	179,1	46,2	7,2	6,5	6,0
Decil 4	135,7	140,1	207,3	52,7	8,0	7,2	7,0
Decil 5	148,1	154,9	234,6	58,4	8,7	8,0	7,9
Decil 6	162,0	171,2	263,1	62,4	9,5	8,8	8,9
Decil 7	178,4	190,9	295,7	65,8	10,5	9,9	10,0
Decil 8	199,1	215,8	336,7	69,1	11,7	11,1	11,3
Decil 9	227,8	254,7	397,8	74,6	13,4	13,2	13,4
Decil 10	339,5	500,4	807,7	137,9	20,0	25,9	27,2
Percentil 100	773,3	1 689,1	2 678,5	246,4	4,6	8,7	9,0
Samtliga	169,7	193,6	296,7	74,9	100	100	100

ANDEL PERSONER MED LÅG EKONOMISK STANDARD EFTER FÖDELSEREGION, 2011 OCH 2019, PROCENT

Diagram 9. Andel personer med låg ekonomisk standard efter födelseregion, 2011 och 2019, procent

Figure 9. At-risk-of-poverty rate by country of birth 2011 and 2019, percent

Källa: SCB (2021).
Hushållens ekonomiska standard 2019

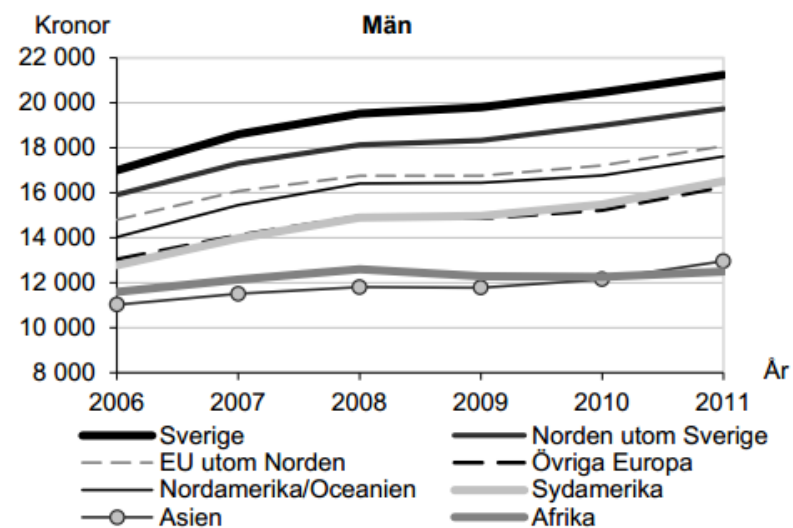
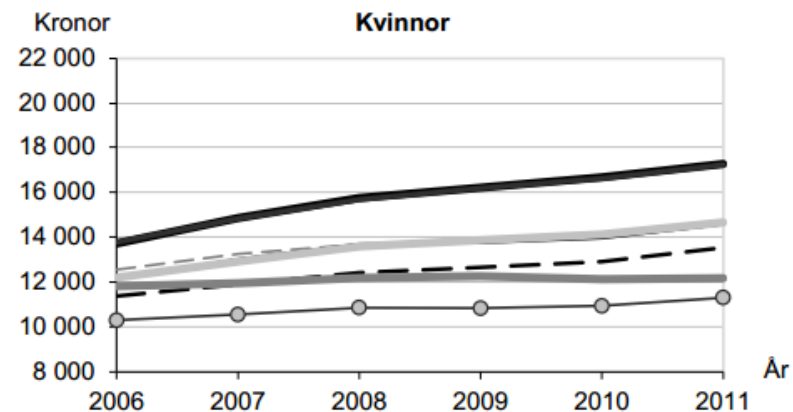
https://www.scb.se/contentassets/7be780474802427da38f5454210b82c5/he0110_2019a01_br_he50br2101.pdf

Diagram 4.4

Nettoinkomst per månad för inrikes och utrikes födda kvinnor och män i åldern 20–64 år, efter födelseregion. Median. År 2006–2011

Net income per month for Swedish and foreign born women and men, in the ages 20–64, by region of birth. Median. Year 2006–2011

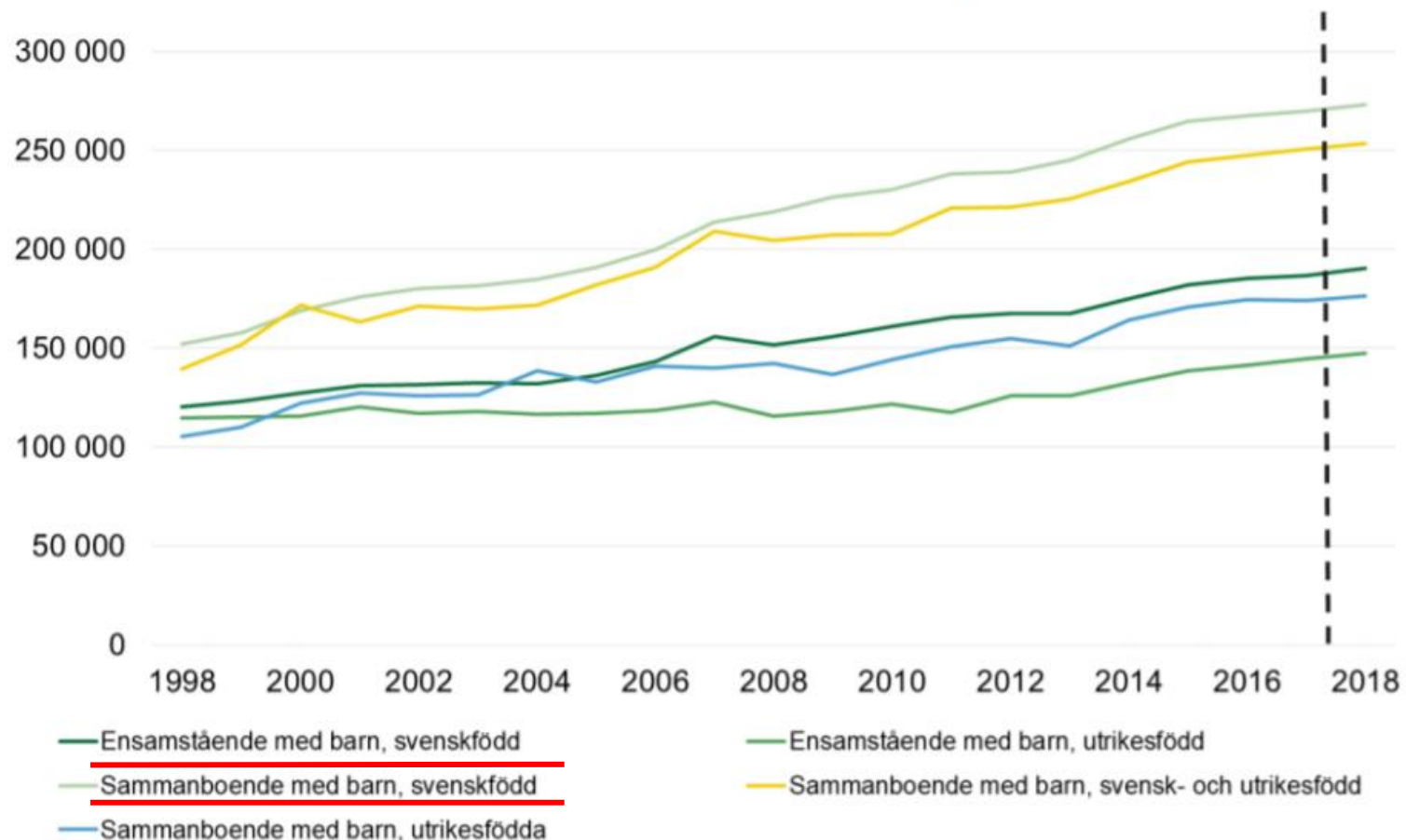
Källa: Inkomst- och taxeringsregistret, SCB

Anmärkning: Inkomsten för kvinnor födda i Norden är densamma som för inrikes födda kvinnor och inkomsten för kvinnor födda i Nordamerika/Oceanien är densamma som för kvinnor födda i Sydamerika. Detta gäller under hela den studerade tidsperioden varför inte dessa linjer syns i diagrammet.

*Integration – en
beskrivning av läget i
Sverige*
Statistiska centralbyrån
2013

Diagram 6 Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet i olika hushållstyper med svensk och utrikesfödda individer, 1998-2018. Personer 0-64 år. 2018 års penningvärde.

TRE ÅR EFTER EXAMEN

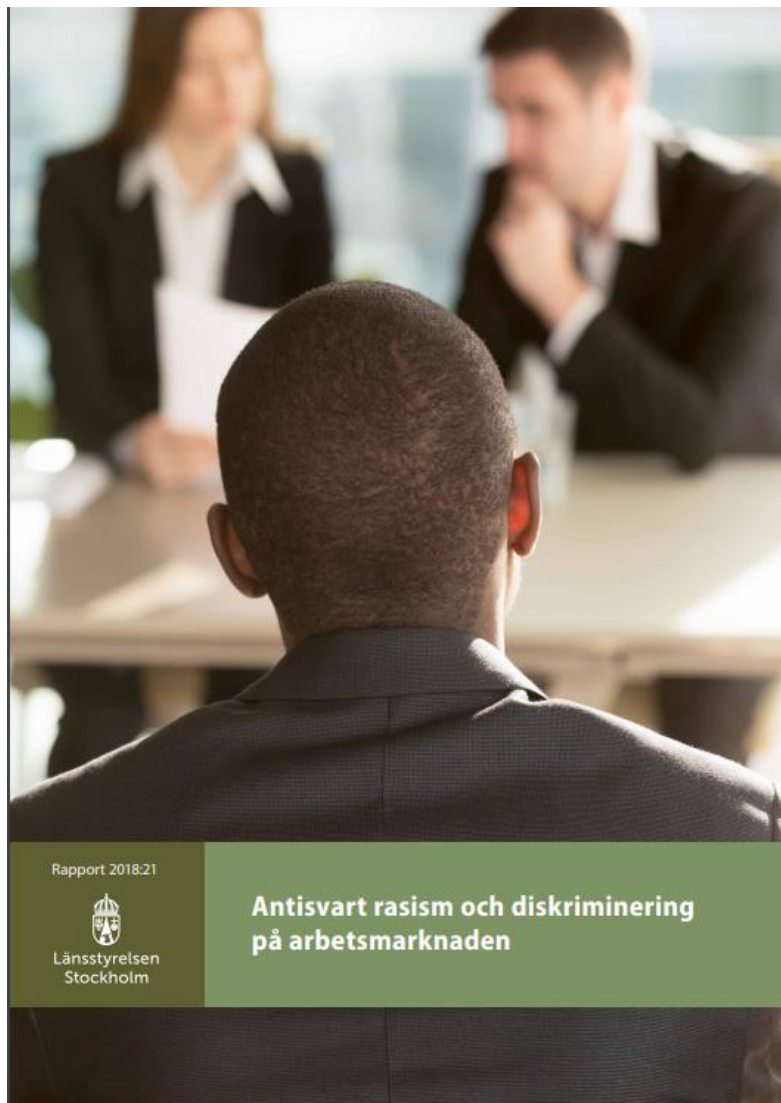
Tabell 4. Huvudsaklig aktivitet tre år efter examen (2006)

Födelseregion	Sverige	Övriga Norden m.fl	Övriga Europa	Afrika	Asien	Latin-amerika	Invandrat före skolstart	Invandrat efter skolstart
Arbete	77,6	78,9	75,4	67,5	68,3	76,9	74,7	69,2
Eget företag	1,1	1,4	0,9	0,0	2,2	0,6	1,0	1,6
Stud forskarutb el kval yrk utb	4,3	2,7	2,2	14,3	7,4	6,9	4,1	7,6
Stud övr	2,4	1,8	4,7	3,9	5,9	1,3	6,1	3,8
Arbetslös	2,8	1,4	4,3	9,1	6,5	5,0	3,8	7,3
Föräldraledig	9,3	12,5	9,1	5,2	7,1	9,4	8,2	8,4
Annat	1,6	1,4	2,6	0,0	1,6	0,0	1,0	1,3
Ingen uppgift	0,9	0,0	0,7	0,0	1,0	0,0	1,0	0,7
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm. Uppgifter om ålder vid invandring finns endast för dem som är födda i Afrika, Asien eller Latinamerika samt för 71% av dem födda i övriga Europa.

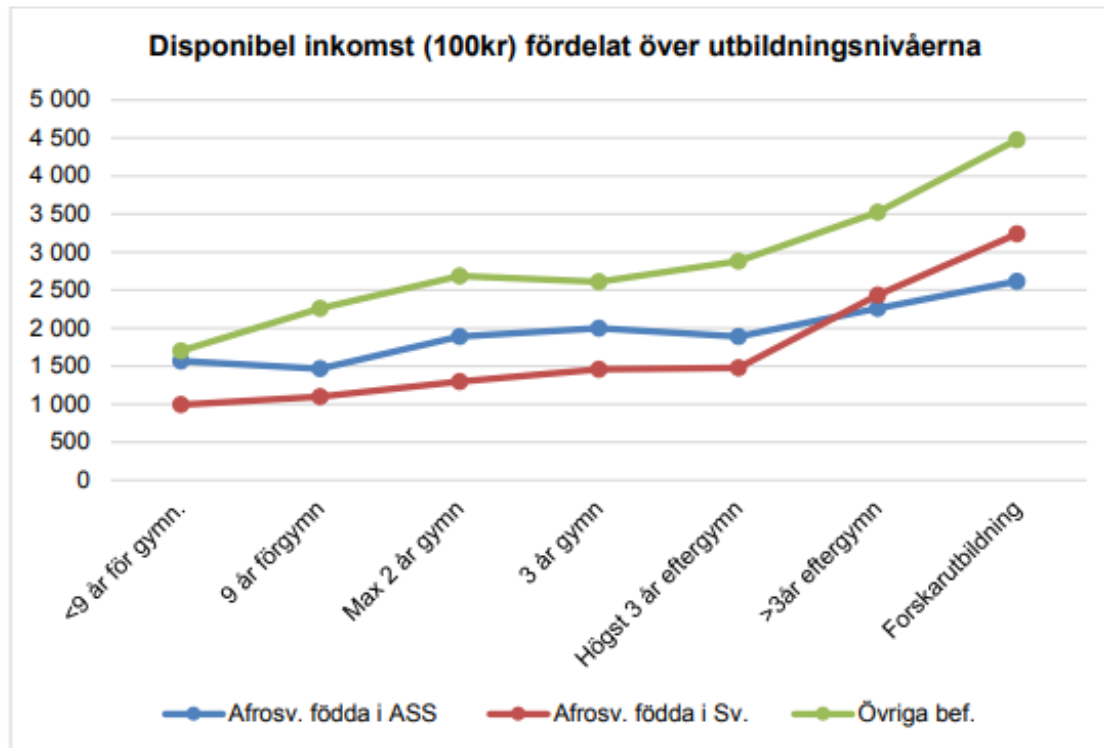
”Denna rapport visar att utbildning lönar sig men att utrikes födda akademiker som genomfört sin högskoleutbildning i Sverige inte får jobb som motsvarar deras kompetens i lika hög utsträckning som infödda akademiker.¹ Två orsaker till att utrikes födda akademiker mer sällan får jobb som motsvarar deras kompetens är **etnisk diskriminering** på den svenska arbetsmarknaden samt att utrikes födda akademiker har **mindre resursstarka nätverk** och därigenom mer sällan än inrikes födda akademiker får jobb via informella kontakter.”

Wolgast, Molina & Gardell 2018.
Antisvart rasism och
diskriminering på
arbetsmarknaden. Skillnader
mellan afrosvenskar och den
övriga befolkningen i bruttolön,
disponibel inkomst och möjlighet
att göra karriär på den svenska
arbetsmarkanden. Stockholm:
Länstyrelsen i Stockholms län

Figur. 1.2. Disponibel inkomst 2015, beroende på utbildningsnivå för afrosvenskar födda i Afrika söder om Sahara (ASS), afrosvenskar födda i Sverige med minst en förälder född i Afrika söder om Sahara och den övriga arbetsföra befolkningen i Sverige. Beräknad på population från hela Sverige.

Resultaten av föreliggande undersökning påvisar anmärkningsvärda skillnader mellan afrosvenskar och den övriga befolkningen vad gäller bruttolön, disponibel inkomst, dagar i arbetslöshet, tillgång till högstatusyrken och möjlighet att göra karriär och erhålla chefspositioner. (...) Analyserna visar att **det lönar sig mer för personer i den övriga befolkningen än för afrosvenskar att skaffa sig högre utbildning då de i större utsträckning än afrosvenskar får tillgång till högstatusjobb och chefspositioner.** (s. 50)

Wolgast, Molina & Gardell 2018. Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden. Skillnader mellan afrosvenskar och den övriga befolkningen i bruttolön, disponibel inkomst och möjlighet att göra karriär på den svenska arbetsmarkanden. Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län

RASIFIERADE URBANA LANDSKAP

Tabell 6:3. Grannskap i Stor-Stockholm, Stor-Göteborg och Stor-Malmö indelade efter etnisk och ekonomisk status år 2006

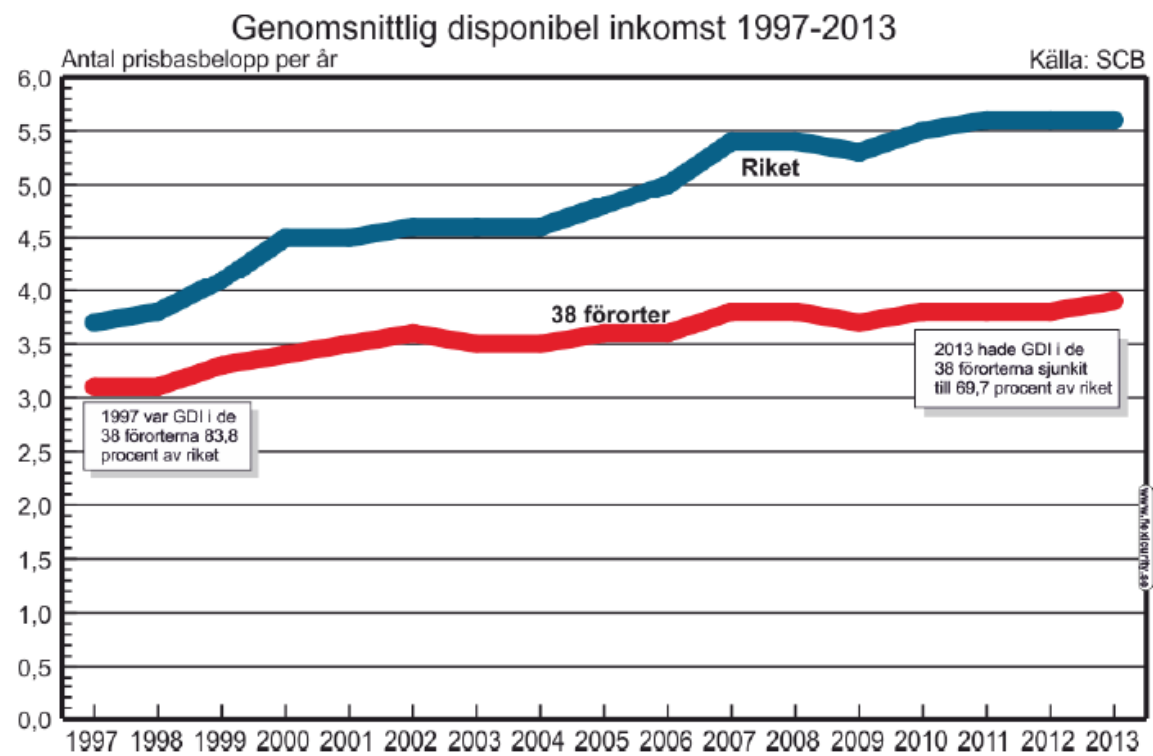
Samtliga grannskap i storstadsregionerna. Antal.

Etnisk status	Ekonomisk status								Totalt	
	Ej klassificerade	1. Mycket resursrika	2. Resursrika	3. Integrerade, resursrika	4. Integrerade	5. Integrerade, eftersatta	6. Eftersatta	7. Resursfattiga		8. Mycket resursfattiga
<i>Ej klassificerade</i>	93									93
1. Mycket homogen svensk befolkning		14	29	47	53	16	5	1		165
2. Homogen svensk befolkning		8	41	45	40	15	4			153
3. Integrerade, svensk prägel			11	28	29	19	11			98
4. Integrerade			2	9	18	17	11	2		59
5. Integrerade, prägel av synliga invandrargrupper					7	11	16	15	1	50
6. Koncentration av synliga invandrargrupper					1	2	8	27	2	40
7. Stor koncentration av synliga invandrargrupper								10	13	23
8. Mycket stor koncentration av synliga invandrargrupper									15	15
Totalt	93	22	83	129	148	80	55	55	31	696

Källa: Socialstyrelsen.
Social rapport 2010.

Ej klassificerade grannskap: med befolkning ≤ 500 invånare. Klassificeringen beskrivs i bilaga 1 *Indelningar*.

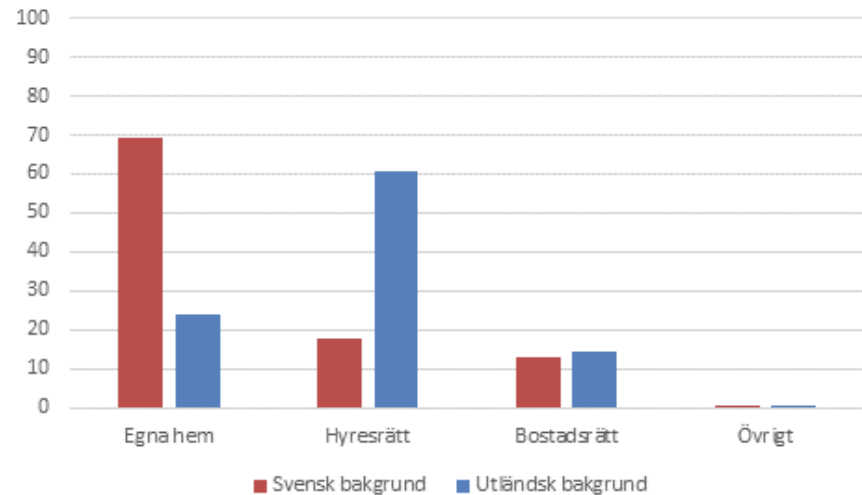
Källa: RTB, LISA och Geografidatabasen, Statistiska centralbyrån.

Edling, Jan 2015. Förorterna som moder Svea glömde

Boendeform för hemmaboende barn 0–17 år, efter bakgrund, år 2016. Procent.

Källa: SCB, <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/barn-och-familjestatistik/pong/statistiknyhet/barn--och-familjestatistik-2016/>

- För barn med svensk bakgrund är det vanligast att bo i egna hem (69 %)
- Det kan jämföras med 24 % för barn med utländsk bakgrund.
- För barn med utländsk bakgrund är det istället hyresrätt som är den vanligaste boendeformen, (61 % av barn med utländsk bakgrund) jämfört med 18 % av barn med svensk bakgrund.

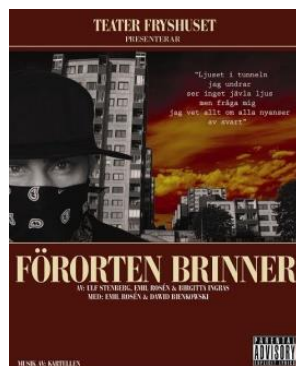
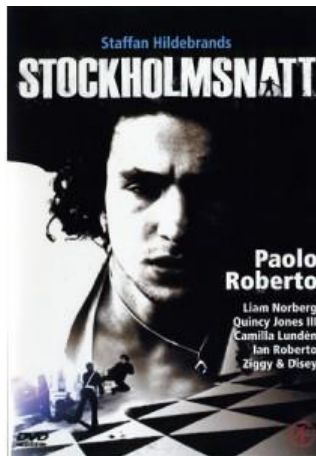

- Varje år sedan 2012, och i jämn takt, har **den etniska mångfalden i Sverige ökat och segregationen minskat sammantaget.**
- I storstäderna utmärker sig villaförorter och innerstadsstadsdelarna av låg mångfald. De är ”invandrarglesa”.
- **Områden med hushåll med hög köpkraft från redan låga nivåer minskar ytterligare sin mångfald.**
- Den låga mångfalden i storstädernas välbärgade områden driver upp segregationen på generell nivå eftersom den totala mångfalden koncentreras till färre områden.

Hyresgästföreningen 2018. *Mångfald och segregation i Sverige*

DEN STÄNDIGA KAMPEN OM DISKURSEN OM "FÖRORTEN" / MILONPROGRAMMET OCH DE SOM BOR DÄR

TERRITORIELL STIGMATISERING

- Stigmatisering av vissa stadsdelar är också del i en process som skapar skillnad mellan "fina" områden om "mindre fina" områden i städer.
- Att bo i "Förorten" bär med sig en klass-, rasifierad och bekönad "märkning", en identifikation som är kopplad till lägre status i samhället.
- Denna markering är i många sammanhang icke "valbar". Människor måste förhålla sig till det på ett eller något att sätt:
 - från avståndstagande till "stadsdelsnationalism", ofta extra stark hos unga pojkar på grund av maskulinitetsnormer

SEGREGATION

- Det kan förstås som de politiska, institutionella och sociala relationella processer som leder till en rumslig separation av befolkningsgrupper (tex baserat på socioekonomisk bakgrund, etnicitet, hudfärg, religion) samt effekterna av dessa processer
- Viktig del i återskapandet av sociala och ekonomiska ojämlika maktrelationer i samhället över tid, mellan generationer.
 - Bland annat på grund av **grannskapseffekter**

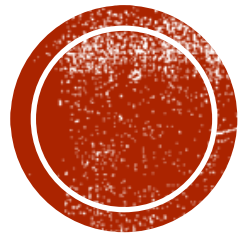

TERRITORIELL STIGMATISERING

- Stigmatisering av vissa stadsdelar är också del i en process som skapar skillnad mellan "fina" områden om "mindre fina" områden i städer.
- Att bo i "Förorten" bär med sig en klass- och rasifierad "märkning", en identifikation som är kopplad till lägre status i samhället.
- Denna markering är i många sammanhang icke "valbar". Människor måste förhålla sig till det på ett eller något att sätt:
 - från avståndstagande till "stadsdelsnationalism", ofta extra stark hos unga pojkar på grund av maskulinitetsnormer

MÅNGA UTMANINGAR FÖR HÅLLBARA SAMHÄLLEN

- Invånare med olika sociala, religiösa och etniska bakgrunder har inte likvärdiga möjligheter när det gäller deltagande i samhället
- Segregationen förstärker ett rasifierat "vi och de"-tänkande, som motverkar social sammanhållning
- Alltför många medborgare känner inte sig trygga eller hemma där de bor
- Olika grupper saknar förtroende för varandra och för demokratiska processer
- Svårigheter för vissa grupper att identifiera sig med det offentliga/samhällsinstitutioner.
- Svårigheter för vissa grupper att ta del av det offentliga/samhällsinstitutioner.

OLIKA PERSPEKTIV PÅ RASISM OCH DERAS SKIFTANDE KONSEKVENSER

MÅNGFALD MOT ENFALD (SOU 1989:13)

Rasism kan beskrivas som en **föreställning om den egna folkgruppens överlägsenhet** och en **uppfattning om att det finns biologiska skillnader** mellan folkgrupper som gör det motiverat att dela in dessa i mer eller mindre värda. Vidare innebär det att en folkgrupp som **beträktar sig** som en **mervärdig ras** anser sig ha rätt att förtrycka, utnyttja eller kontrollera de andra eller tvinga dem att leva åtskilda från andra folkgrupper.

(Mångfald mot enfald – Slutrapport från kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet. SOU 1989:13, s. 19)

Den “vetenskapliga” rasbiologin

- Kategoriseringen av människor utifrån fysiska drag, som kopplas ihop med olika egenskaper.
- Carl von Linné (1707-1778):
 - “Systema Naturae 1735”:
 - Americanus/ Röda, koleriska, enkla/ orubbliga, ivriga, fria
 - Europaeus/ Vita, sangviniska, muskulösa/ Lätta, visa, uppfinningsrika
 - Asiaticus/ gulblek, melankolisk, stelt/ Hård, högfärdig, girig
 - Africanus/ Svart, flegmatisk, lat/ Slug, trög, försumlig
 - Skapar en “symetrisk” koppling mellan kontinenter, människor “varieteteter” och hudfärger
- Anders Adolf Retzius, (1796-1860):
 - utvecklar metod för att mäta ”skallindex”. Han skiljde mellan så kallade *långskallar* (dolikocefalisk skalle) = nordeuropeer, företagssamma och dominanta och *kortskallar* (brakycefalisk skalle) = te ex finländare och samer = konservativa, outvecklade.

STATENS INSTITUT FÖR RASBIOLOGI

- 1922: Statens institut för Rasbiologi, världens första statliga centrum för rasforskning grundas i Uppsala, med bred politisk enighet.
 - Uppdrag att rasbiologiskt forska om svenska “släkter” och andra befolkningsgrupper, med syfte att bidra till en **“exakt rashygien och en rationell befolkningspolitik”**
 - Genomförde undersökningar på 100 000 svenskar.
 - Drabbade bl a samer, svenska finnar, romer, svenska judar
 - Sterilisering av förtryckta grupper som funktionsnedsatta, resande, unga fattiga kvinnor
 - Viktig för framväxten av nazisternas raspolitik
 - **Uppfattades som en progressiv politik på den tiden**

Den “vetenskapliga” rasbiologin

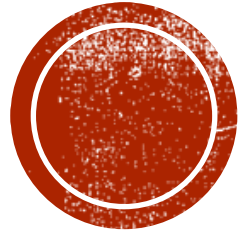
- Hierarkisering av olika raser/varieteter utifrån rasspecifika” egenskaper (“De har dansen i blodet!”, “De är som stora barn”, “De är av naturen mer våldsamma”)
- Uppfattningen att biologiska raser bör hållas åtskilda, **att blandning är av ondo**, att raser måste hållas rena.
- Denna rasism är en ideologi som rättfärdigade kolonisiering och folkmord, en av grundstenarna i nazismen.

RASISM MED STORT R

- Fokus organiserad rasism, klara rasistiska handlingar och individers **intentioner/ideologiska övertygelser** (och inte på effekterna som rasism har strukturellt eller på de som utsätts för det)
 - Underlättar därmed identiteten som anti-rasist: inget behov av självgranskning.
- **Tolerans** ses här ofta som botemedlet. Fokus behålls på den individuella nivån, och objektet för satsningar är klara: Rasister med stort R.
 - Lösningen blir individuella beteendeförändringar, inte strukturella förändringar.
- *"Pleas for individual tolerance are far from being superfluous. But an exclusive focus on tolerance, or an automatic association between racism and the remedy of tolerance, diverts the attention from the more structural societal problem which can only be addressed effectively by people in power"*

Blommaert Jan & Jef Verschueren (1998). *Debating diversity: analysing the discourse of tolerance*. London : Routledge.

UTVIDGADE FÖRSTÅELSE AV RASISM

RASISMENS IDÉHISTORISKA RÖTTER: 1400-TALET

- Normalisering av religiöst, "gudagiven" hierarkisk ordning
 - T ex syndaflo den och Noaks ark: de fysiska skillnaderna mellan olika folkslag förklarades med att de hade olika stamfäder, nämligen Noaks söner Sem, Ham och Jafet.
 - Föreställningar om blodsbandets betydelse, synd och arv.
- Institutionaliseringar av rasistiska lagar kan spåras till "La reconquista": lagar som hindrade konvertiter att inneha ämbeten, utifrån förställningar om "orent blod" ("Limpieza de sangre")
- Dessa tankar fick redan då stor betydelse i Spanien, och senare andra europeiska länder, för att rättfärdiga kolonialism, imperialism och folkmord
- **Biologiska rasistiska teorier är bara en senare variant i rasismens historia.** Även rasbiologin utvecklades i relation med idéer om "ande", "civilisation" och "kultur". **Rasismen har alltid varit en "kulturrasism".**

VARDAGSRASISM SOM TEORI

- Essed (1991) menar att en förståelse av en racism som en medveten ideologi inte räcker för att förstå de många sätt i vardagen då människor behandlas annorlunda och hierarkiseras utifrån hud- och hårfärg som kopplas till egenskaper.
 - *To talk about “to be or not be a racist” simplifies the problem. Although individuals are the agents of racism, my concern is practices and their implications, not the psyche of these individuals (Essed 1991, s. viii)*
- Fokus: Vardagliga handlingar och händelser som avspeglar och upprätthåller rasifierade maktrelationer i samhället och som ”förekommer så ofta att de nästan tas för givna – gnagande, irriterande, utmattande, till synes små orättvisor som man till slut börjar förvänta sig”
- Essed, P. (1991). Understanding everyday racism. Newbury Park : SAGE

WARDAGSRASISM KAN DEFINIERAS SOM EN PROCESS DÄR...

- a) Rasistiska begrepp och **tankemönster** blir socialt normaliserade och en del av de normer som gör handlingar förståeliga och hanterbara
- b) Dessa praktiker, som har rasistiska följder, blir i sig själv välbekanta och ständigt återkommande (för den som utsätts för det)
- c) De underliggande etnifierade och rasifierade relationer som iscensätts i dessa praktiker är ständigt aktualiserade och bekräftade genom dessa rutiner, de blir till praktiker som villkorar vardagslivet (Essed 1991, s. 52).

Exempel: "Vart är du på väg?" = vilka kroppar hör till vilka rum?

IMPLICIT BIAS

- Implicit bias (psykologisk forskning): våra hjärnor lär sig hantera världen genom associationer.
 - Saker som vi rutinmässigt lär oss att länka ihop blir också lättare att para ihop, att associera till. Hur lär vi oss att tänka? Vilka är fattiga i vår stad, och hur ser de ut? Vilka är kriminella i vårt samhälle?
- Även om vi ser oss själva som väldigt toleranta och fördomsfria, så tenderar våra hjärna att agera omedvetet efter problematiska stereotyper om de "andra" (Greenwald & Banaji, 1995).
 - "Det handlar om **kulturens** tumavtryck i våra hjärnor" = pekar mot vikten av representationer och vikten av att motverka stereotyper
- Podcast: <https://www.socialsciencespace.com/2018/08/mahzarin-banaji-on-implicit-bias/#comments>

MIKROAGGRESSIONER

- Korta, återkommande, vardagliga händelser som har i sig ett förnedrande eller förminskande budskap till individer som drabbas av dessa, på grund av en grupptillhörighet. Personer som kommenterar eller bemöter kan ibland vara välmenande och inte medvetna om effekten av deras ord. Men den **ackumulerade effekten** av dessa situationer kan påverka de drabbade negativt psykiskt och fysiskt.
- ”They are: (1) verbal and non-verbal assaults directed toward People of Color, often carried out in subtle, automatic or unconscious forms; (2) layered assaults, based on race and its intersections with gender, class, sexuality, language, immigration status, phenotype, accent, or surname; and (3) cumulative assaults that take a psychological, physiological, and academic toll on People of Color”

(Pérez Hubera & Solorzano 2015. Racial microaggressions as a tool for critical race research. In Race Ethnicity and Education, 18:3, 297-320, DOI: 10.1080/13613324.2014.994173)

MINORITETSSTRESS

- Begrepp som används för att undersöka de processer som leder till att grupper av personer som inte är normerande i samhället (s k minoriteter) tenderar att må sämre än andra (t x HBTQ-grupper, rasfierade grupper m fl)
- Stressförstärkande moment uppstår för minoriteter då de ständigt måste hantera situationer där eventuella friktioner, konflikter, ifrågasättanden, nevrärderanden, osynliggöranden m m kan uppstå.
- Den ackumulerade effekten av denna stress hos individer som tillhöra utsatta minoriteter kan bidra till sämre hälsa ytterst förkortade liv (se t ex Meyer 1995)

KULTURALISERING OCH ANDRAFIERING

- Andrafiering: Att skapa vissa grupper som främmande, avvikande, "onormala", och därmed inte som en självklar del av den egna, normerande samhällsgemenskapen.
- Kulturalisering innebär att sociala problem tenderar att förstås utifrån föreställningar om etniska kulturer när det gäller de "Andra". (se t.ex. Blommaert & Verschueren 1998).
 - "Problem som i realiteten snarast är förbundna med social ojämlikhet 'kulturaliseras' härmed, d.v.s. förstås i snäva etniska och kulturella termer. 'Annorlunda kultur' förstås som den grundläggande orsaken till alla *problem* som förknippas med invandrare." (Ålund 1997, s. 12)
 - Exempel: bråkiga invandrapojkar på gymnasiet

RASIFIERING

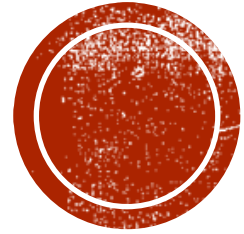
- ”Generellt står begreppet rasifiering för kategoriseringar, tankemodeller och associationer som **gör rangordningen mellan människor till ett naturligt inslag i såväl sociala relationer som maktstrukturer**. Rasifieringsprocesser är associerade till en essentialistisk människosyn som legitimerar den sociala rangordningen utifrån en föreställning om människors väsenskilda och oföränderliga olikheter utifrån kulturella och/eller utsseendemässiga tillskrivningar.” (Molina 2005, s. 95).
- **Rasifiering hamnar då ett görande i fokus: de olika sätt varigenom skillnad skapas, återskapas men också utmanas och förändras.**

CEMFORS DEFINITION AV RASISM

- Rasism kan ses som en *teknologi*: de sammantagna materiella och immateriella metoder, processer, aktiviteter, tekniker, färdigheter, kunskaper, föreställningar och verktyg som formar och förändrar det sociala livet, som åstadkommer, producerar något
- **Rasism är en teknologi som:**
 - *klassificerar människor* i åtskilda kollektiva enheter kallade raser/kulturer/ethniciteter/folk/ eller angränsande benämningar, vilka tillskrivs olika nedärvda **essenser och särdrag**
 - *inordnar* de särskilda enheterna på en hierarkisk skala mellan polerna **"värdefullt" och "värdelöst" liv**, där det värdefulla livets välstånd skall värnas och det värdelösa kan låtas dö eller dödas om det anses gagna det värdefulla livets välgång.
 - **åstadkommer och upprätthåller en ojämlik fördelning av status, privilegier**, resurser, rättigheter och möjligheter till människor på basis av vilken sort de antas tillhöra,
 - *placerar människor* i enlighet med logiken att **var slag bör vara på sin plats**, samt
 - **naturaliserar den** maktordning som skapats och bevakar de gränser och flöden teknologin skapar och privilegierar
- Rasism kan således ses som en teknologi som skapar och upprätthåller ojämlikhet mellan olika slags människor. Därmed strider rasism mot demokratins grundläggande princip om alla människors likhet i värdighet och rättigheter.
- Källa: <https://cemfor.uu.se/forskningsprojekt/vad-ar-rasism/>

NYARE STUDIER OM RASISM MOT UNGA OCH BARN

BEHANDLAS LIKA FALL OLIKA?

- Lainpelto och Bisso (2019) lät 354 nämndemän och domare bedöma en misstänkts trovärdighet, genom att de fick titta på ett videoinspelat polisförhör med skådespelare, där den som förhördes hade ett normativt svenskt utseende (vit) och den andra inte (svart). Förhöret byggde på ett autentiskt fall av sexuellt ofredande.
- Respondenterna delades in i två grupper som fick se den ena eller den andra versionen.
- De respondenter som bedömde en misstänkt ”med utländsk bakgrund” tyckte generellt att denne var mindre trovärdig och mindre tillförlitlig, och angav oftare att de skulle döma personen (87 % mot 62 %).
- Lainpelto, K. och Bisso, B. (2019). ”Behandlas lika fall olika? Social oro som felkälla i bevisvärderingssammanhang”. Juridisk Tidskrift, nr 3, s. 587–609.

ARE MORE AFFLUENT PARENTS TREATED MORE FAVOURABLY BY ELEMENTARY SCHOOL PRINCIPALS? SOCIOECONOMIC DISCRIMINATION AMONG LOCAL SWEDISH PUBLIC OFFICIALS

- Totalt valdes 3430 svenska grundskolerektorer ut slumpmässigt.
- De kontaktades av fiktiva föräldrar via mejl, med yrken som signalerade olika klassbakgrunder (vårdbiträde/tandläkare) samt namn med olika etniska kodningar (arabisk- eller svenskklingande namn).
- De fiktiva föräldrarna funderade på att flytta till kommunen och var intresserade av att placera sina barn på skolan.
- Resultaten visar tydliga tecken på diskriminering baserat på socioekonomisk bakgrund, särskilt när det gäller de mer kvalitativa aspekterna av svaren (vänligare svar, mer sannolikt att få information om lediga platser).
- Resultaten visar också en korrelation mellan socioekonomisk bakgrund och etnicitet, där framförallt föräldrar med yrken som signalerar låg social status och utländskt klingande namn fick lägre svarsfrekvens, färre frågor besvarade och mindre positiv återkoppling.
- Källa: Jonas Larsson Taghizadeh (2022): Are more affluent parents treated more favourably by elementary school principals? Socioeconomic discrimination among local Swedish public officials, Local Government Studies, DOI: 10.1080/03003930.2021.1986391

ORGANISATION

- Vem arbetar hos oss? Vilka jobbar med vad hos oss?
- Vilka är våra studenter? Kan de identifiera sig med oss? Med våra institutioner?
- Vilka kompetenser och kunskaper behöver vi främja i vår organisation för att på bästa sätt arbeta med den mångfald som präglar våra studenter? (Medarbetares språk, utbildningar, nätverk)
- Hur förankrat är ett inkluderande perspektiv inom vår organisation? I våra styrdokument? I våra rekryteringspraktiker?

ARBETSROUTINER

- Vilka föreställningar och förvätningar har vi om de vi arbetar med, och hur påverkar det vårt bemötande?
- Vilka möjligheter har studenter att bidra till vidareutvecklingen av våra undervisningspraktiker?
- Kan vi använda andra språk som en resurs i vårt arbete?
- Vilka kategorier, vilka benämningar använder vi i vårt arbete?

PERSONLIGT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

- Hur möjliggör jag för mig själv att förändras genom att utvidga och utveckla min kunskap och förståelse av världen genom dialoger med andras kunskaper och förståelsen?
- Hur bejakar jag min egen nyfikenhet och min vilja att ständigt utvecklas i mitt yrke?
- Hur jobbar jag med mina egna fördomar?
- Utgår jag ifrån att jag, i min position, faktiskt har makt, kan arbeta inkluderande, kan bidra till att förändra strukturer?

ETT INTERKULTURELLT PERSPEKTIV

ASPEKTER AV MÅNGKULTURALITET

- **En grundläggande syn på kulturell mångfald som något värdefullt:** Detta innebär att den kulturella mångfalden i ett samhälle i grunden inte ska ses som ett problem, eller ignoreras, utan erkännas som en resurs och tas som en utgångspunkt för förändringsarbete i samhället.
- **Ett fokus på integration och socialt inkluderande:** Båda perspektiven betonar vikten av ett integrationsperspektiv, där integration definieras som en process som innebär att både det som kallas majoritetsbefolkning och minoriteter ”anpassar sig till varandra”.
- **En ambition att motverka strukturella, politiska, ekonomiska och sociala ojämlikheter som drabbar särskilt minoriteter i samhället:** Detta innebär ett fokus på systematiskt antidiskrimineringsarbete.

KRITIK MOT MÅNGKULTURALISM

- **Tendens till att kultur likhetsställs med etnicitet**
 - det osynliggör den enorma variation som finns inom olika etniska grupper
- **Tendens till att likheter mellan olika etniska grupper underkommuniceras**, medans allt fokus läggs på skillnader
- **Tendens till att etniska kulturer uppfattas som helt skilda, oberoende av varandra**, vilket osynliggör hur etnicitet alltid är en relationell process, där en ömsesidig påverkan ständigt äger rum.

- Tendens till att etnicitet upphöjs till den främsta variabeln när skillnader och likheter mellan människor diskuteras
 - Exempel: Bråkiga killar med utländsk bakgrund
- **Tal om mångkulturalitet aktiveras bara när diskussionen handlar om etniska minoriteter.** Majoriteten blir omarkerad.
- **Tendens till att maktperspektiven inte beaktas, t ex** hur vissa etniska kategorier är mer utsatta för diskriminerande handlingar än andra i vardagen, vilket privilegierar andra

ETT INTERKULTURELLT PERSPEKTIV

- Inter = fokus på hur interaktionen äger rum, inte på mångfalden i sig.
- Prefixet inter kommer från latin och betyder **mellanliggande, det som existerar mellan eller det gemensamma.**
- Det interkulturella perspektivet kommer från det arbete som UNESCO och Europarådet har bedrivit sedan slutet på andra världskriget för att främja mänskliga rättigheter, rättsäkerhet, ömsesidig respekt och tolerans.

EXEMPEL PÅ DEFINITIONER

- Det finns många olika sätt att definiera termen interkulturell. Det gemensamma är en aspekt som betonar vikten av **respektfulla interaktioner** mellan personer med olika bakgrunder. Med olika kulturella bakgrunder hänsyftas vanligen i interkulturella sammanhang till olika etniska kulturer. (Lahdenperä 1999)
 - “Interculturality is a term that implies an **act, a process, a cross and an interaction**, as opposed to **multiculturalism that can be used to measure a state, a position**” (Lorentz & Bergstedt 2006)
 - “First, it is important to note that interculturalism shares a number of features with multiculturalism.(...) However, over and above these similarities, interculturalism places a central emphasis **on intercultural dialogue, interaction and exchange**. “Intercultural dialogue” itself may be defined as the open and respectful exchange of views between individuals and groups that have different cultural affiliations, on the basis of equality.” (Barrett 2013)

	Ekonomiska rättigheter	Medborgerliga rättigheter och grundläggande sociala rättigheter.	Kulturella rättigheter (rätten till sin identitet)	Medborgaren som aktiv medskapare (community building)
Gästarbetare	V			
Assimilation	V	V		
Mångkultur	V	V	V	
Interkultur	V	V	V	V

Intercultural cities schema

1. Mångfald som utgångspunkt och resurs:

- Interkulturalitet är ett perspektiv som utgår ifrån att den etniska och kulturella mångfalden som finns i samhället är i grunden en del av samhället som ska bejakas och synliggöras.
- Denna mångfald utgör och har alltid utgjort en viktig del av Sverige.

2. Ett fokus på att skapa "inter":

- Det som då är i fokus i ett interkulturellt perspektiv är allt det som finns "emellan" i ett mångkulturellt och mångetniskt samhälle.
- Det kan då handla om främjandet av ömsesidig förståelse, dialog och samverkan, på skapandet av inkluderande mötesplatser som möjliggör ett likvärdigt deltagande i samhället för de olika grupper som utgör dess mångfald med mera.

3. Ett fokus på social jämlikhet och mänskliga rättigheter:

- Kopplingen till de **mänskliga rättigheterna** är central, då diskussioner om interkulturalitet har växt fram inom de organisationer som länge försvarat och kämpat för uppfyllandet av de mänskliga rättigheterna i samhället.
- Tillsammans med demokrati och rättstaten utgör de grundläggande värderingar som ett interkulturellt perspektiv baseras på.
- Ett interkulturellt perspektiv handlar därmed inte om en moralisk relativism där praktiker som krockar med dessa grundläggande värderingar accepteras och godkänns som ett uttryck för en berättigad kulturell mångfald.

4. Arbete mot diskriminering:

- Ett interkulturellt perspektiv innebär ett arbete mot etnisk diskriminering. Detta innebär också att motverka individer, grupper och politiska organisationer som predikar hat och rasism.
- Det innebär också att institutioner måste hitta sätt att garantera att olika grupper i samhället har likvärdig tillgång till de tjänster de erbjuder, samt att det bemötande de får och utfallet av tjänsterna också är likvärdigt.

STÄLLER KRAV PÅ ORGANISATIONER:

- **Rekrytering: Kompetenser, språk (jargong), nätverk, empati, kunskap om olika livsvärldar**
- **Policydokument**
- **Inkluderande praktiker**
- **Indikatorer**
- **Fortbildning**
- **Ledarskap: Chefer måste visa att detta är ett viktigt och prioriterat perspektiv.**
- **Kräver en "röd tråd" mellan olika nivåer: organisationsstruktur, arbetsrutiner, personliga förhållningssätt**

ORGANISATION

- Vem arbetar hos oss? Vilka jobbar med vad hos oss?
- Vilka arbetar vi för?
- Kan de identifiera sig med oss? Med vår organisation?
- Finns det interkulturella mötesplatser i vår organisation?
- Vilka kompetenser och kunskaper behöver vi främja i vår organisation för att på bästa sätt arbeta med olika grupper? (Medarbetares språk, utbildningar, nätverk)
- Hur förankrat är ett interkulturellt perspektiv inom vår organisation? I våra styrdokument? I våra rekryteringspraktiker?

ARBETSROUTINER

- Vilka föreställningar och förväntningar har vi om de vi arbetar med, och hur påverkar det vårt bemötande?
- Vilka föreningar, församlingar, organisationer, personer samarbetar vi med? På vilket sätt samarbetar vi?
- Vilka möjligheter har elever och föräldrar möjligheten att bidra i vidareutvecklingen av våra arbetspraktiker?
- Kan vi använda andra språk som en resurs i vårt arbete?
- Vilka kategorier, vilka benämningar använder vi i vårt arbete?

PERSONLIGT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

- Hur möjliggör jag för mig själv att förändras genom att utvidga och utveckla min kunskap och förståelse av världen genom dialoger med andras kunskaper och förståelsen?
- Hur bejakar jag min egen nyfikenhet och min vilja att ständigt utvecklas i mitt yrke?
- Hur jobbar jag med mina egna fördomar?
- Utgår jag ifrån att jag, i min position, faktiskt har makt, kan arbeta inkluderande, kan bidra till att förändra strukturer?

TACK!

rene.leon.rosales@mkcentrum.se